

Prof. S. N. PROKOPOVIČ: „IDEJA PLANIROVANIJA I ITOGI PJATILETKI“ (IDEJE PLÁNOVÁNÍ A VÝSLEDKY PĚTILETKY). S předmlouvou P. N. Miljukova. Tiskem Republikánsko-demokratického Sjednocení. Paříž 1934. Str. 115. Cena 7 fr. 50 c.

Ředitel Ruského národohospodářského ústavu v Praze prof. S. Prokopovič je známou kapacitou v národohospodářském světě. Vzal na sebe ne lehký úkol, načrtnouti a stručně vysvětliti problém a ideje plánového hospodářství, jakož i pětiletky v SSSR, a jejich hospodářských výsledků. Úkol není snadný ani pro největšího odborníka a znalce ekonomické otázky v bolševické říši, kde zvláště těžko je studovati tento, řekli bychom „moderní“ ekonomický problém. Pro emigranta je to těžké nejenom proto, že v emigraci nemá dostatek potřebných pramenů a bezprostředního pozorování ekonomických i politických zjevů na místě, ale především i proto, že veškerá bolševická statistika, všechny statistické údaje jsou vědomě bolševiky podávány tendenčně, nepravdivě, t. j. jsou psány a udávány spíše za účelem komunistické propagandy a politického efektu, než vědecké objektivní pravdy. Moře bolševických číslic, různých diagramů, plánů na papíru, podává se pro politickou sebereklamu komunistického režimu a pro zatajení smutné skutečnosti bolševické vlády v SSSR. Kromě toho SSSR není sociálně a politicky jednotnou zemí, s jednou centrální vládou na celém území, aby bylo možno v jednom místě skoncentrovati všechny objektivní údaje o celé zemi, a podati skutečný obraz ekonomického života. Každá složka SSSR (Ukrajina, Bělorus, Kavkaz, Turkestan a j.), každý svazový stát se svou vládou snaží se nepodávati Moskvě, sídlu Kominterny, správné údaje o své zemi z příčin rázu politického, nacionálního i sociálního. Rovněž důvěrníci Moskvy, poslaní do svazových států, nejenom že nemohou získati pravdivý materiál na příslušných místech, ale ani jejich údaje podávané centrále v Moskvě neodpovídají skutečnosti. Jejich cílem je zavděčiti se spíše komunistické straně a podávati údaje přehnané než pravdivé. Všeobecně je známo, že zmocněnci Moskvy ve svazových státech ve svých zprávách mají na zřeteli toliko cíl politického efektu. A při badání o hospodářském životě SSSR hraje úlohu velikou nejenom prostor, ale i čas. Tak o době vojenského komunismu možno mluvit jenom v samotném Moskevsku, neboť Ukrajina, Bělorus a Kavkaz byly samostatnými státy (Ukrajina na př. pět let) a válčily s Moskevskem (Ruskem), s bolševiky a jinými vojenskými formacemi, jež ohrožovaly samostatnost dnešních svazových států SSSR. Badatel o Východní Evropě nemůže se spokojiti jenom znalostmi moskevské kultury a řeči a používati pouze ruských pramenů, neboť jestliže chce objektivně tuto otázku studovati musí těžiti z pramenů jiných národů, — především z ukrajinských, běloruských a kavkazských národů. Moskva vše píše pod úhlem komunismu a III. internacionály a proto není divu, že vše u ní vychází v křivém zrcadle.

Sověťští národohospodáři a politikové jdou stále v šlépějích Lenina a Stalina a tvrdí, že jediní komunisté postavili v SSSR na správnou půdu plánové hospodářství. A k tomu ještě tvrdí, že plánové hospodářství je organicky spojeno jenom s komunismem, diktaturou proletariátu, a může se uskutečniti jenom v bolševickém socialismu, jenom v SSSR. Jinde, podle jejich názoru, takové hospodářství existovati nemůže. Bolševici vystupují neobyčejně autoritativně a chtějí dokonce býti učiteli jiných „buržoasních učenců“, zapomínajíce, že sami nahlížejí do publikací evropských i amerických učenců, přebírajíce jejich ideje a přizpůsobující si je svému systému. Tvrditi proto, že ideje plánování po prvé byla uskutečněna u komunistů, je velkou odvahou. Ve

skutečnosti není tomu tak. Ještě dávno před bolševiky věda i praxe civilisovaných národů zajímaly se o problém plánového hospodářství. Výsledky bolševických hospodářských plánů i ekonomického uskutečňování jsou všeobecně známy. Možno jej porovnat s plánováním národního hospodářství v době války, či „vojenského plánového hospodářství“, jež bývá zjevem dočasným, když stát i národ válčící země napíná všechny své síly, aby vyhrál válku, ale kdy veškerá ekonomika je zjevem nenormálním, pathologickým. V době války je heslem „vše pro válku“, tak jako u komunistů „vše pro komunistickou věc“, bez ohledu, jestliže to ohrožuje na životě miliony lidí (jako na př. dnes v Ukrajině vymírají z hladu celé rayony).

Prof. P. Prokopovič před tím než rozbírá a kritizuje systém komunistického plánového hospodářství podává v první části své publikace — „Formy plánování při kapitalistickém hospodářství“ — stručně ideje a myšlenky učenců nebolševického směru, vyslovené již dávno před bolševiky. V této části autor úplně popírá tvrzení bolševiků, dokazuje na konkrétních příkladech, že to nebyli bolševici, kteří přišli s ideou plánového hospodářství, jež již existovalo a provádělo se dávno před nimi. Tato část, jež je jakýmsi úvodem k probrání různých komunistických plánů, je velmi na místě a usnadňuje čtenáři lepší pochopení bolševické skutečnosti. Rozebíraje předbolševické teorie a ideje plánového hospodářství, autor udává, jakým způsobem a z jakých příčin při úplném kapitalistickém zřízení přechází národní hospodářství, zbudované na principu volné konkurence, v hospodářství plánové. O pramenech povstání národního hospodářství praví autor: „ani systém průmyslového protekcionismu, ani přijatá opatření sociální politiky, vyjma sociálního pojištění, nemají v sobě plánových počátků vědomě uskutečňovaných vládou, a také z nich nepovstala a nevyvinula se idea plánového národního hospodářství. Její pramen spočívá v organizaci soukromého hospodářství, „neboť“ — praví dále autor — „nejenom každé soukromé hospodářství je vedeno svým hospodářem podle plánu, ale i každá zvláštní práce v něm je vedena podle předem sestavených plánových úkolů, podle svých modelů“. Drobné hospodářství předpokládá u hospodáře více méně promyšlený konkrétní hospodářský plán, zbudovaný na hospodářském výpočtu, jenž je plánově prováděn drobným hospodářem. Prof. Prokopovič konstatuje tři základní formy plánování při kapitalistickém zřízení: hospodářsko-operativní plánování, kterého je užíváno v každém soukromém hospodářství; hospodářství vojenské, jež používá metod veřejně-právního přinucení pro plánování nejenom při rozdělení hotových produktů, ale i jejich výrobě. Třetí forma plánování je ta, kde cestou úředních kroků nastává změna soukromých hospodářství a podniků. A správné plánování počíná se tím momentem, jakmile přecházíme od drobného hospodářství k velkému. Trusty a kartely značí již soukromé plánové hospodářství v širším měřítku, než plánové hospodářství drobného hospodáře, ale je daleko od formy bolševické, jsouc přizpůsobené jiným politickým systémům, především politickému systému americké i evropské demokracie. Ovšem plánové kapitalistické hospodářství není však doposud všezahrnujícím národně-hospodářským systémem, jaký marně snaží se vytvořiti bolševici pod diktaturou proletariátu v SSSR, ale systém kapitalistický má určitou národně-hospodářskou formu a obsah, směřuje k rozluštění složitých ekonomických problémů ne násilím a hospodářskou ruinou, jak to činí bolševici, nýbrž evolucí, nabýváje odpovědné formy i obsahu a přizpůsobuje se k daným okolnostem, čímž směřuje k nekrvavé hospodářské reformě, k lepšímu hospodářskému životu lidstva. Ve druhé a třetí části své práce prof. Prokopovič rozbírá sovětské hospodářství od počátku bolševické vlády do konce první pěti-

letky (1933). Dělí celou dobu komunistické diktatury s hlediska hospodářského na tři období: první — vojenského komunismu (1917—1920), druhé — NEPU (nová ekonomická politika 1920—1928) a třetí — období první pětiletky (1928—1933). Podrobně rozebíraje ideologickou stránku komunismu, autor konstatuje, že dokonce sám Lenin neměl jasného plánu pro plánové hospodářství, vysloviv se o něm nezřetelně, toliko jednou před uchvácením vlády bolševiky (1917). Úkolem bolševické strany v době vojenského komunismu bylo uchvázení vlády a její udržení. Co se týče hospodářství, neměli bolševici žádného hospodářského plánu. Ve všem panovala anarchie. Autor správně praví, že touha bolševiků v době válečného komunismu vytvořit nějaký hospodářský plán byla marná. Jestliže i byla nějaká myšlenka u bolševiků a dokonce i činy, byly v tom případě objekty jejich plánování jenom drobné umělecké a řemeslnické dílny a selská hospodářství, jež stála na velmi nízkém stupni vývoje, jakož i velké průmyslové podniky s organizací zruinovanou bolševiky. Počátky hospodářsky-operativního plánování nacházíme u bolševiků jenom v nestálé organizaci dodávání suroviny a paliva průmyslovým podnikům. Pokusy plánové činnosti, jež nedala žádných pozitivních výsledků, jakož i způsoby uskutečňování měly ráz násilný, pod hrozbou trestu. Jediného hospodářského plánu v této době nebylo a nemohlo býti, protože vládlo násilí a úplná hospodářská anarchie, jež přivedla zem bolševickými experimenty do úplné zkázy.

V době leninského NEPU, v době oddechu, když komunisté, uviděvše úplnou ruinu národního hospodářství, zřekli se dočasně experimentů vojenského komunismu a universálního socialismu, počalo v SSSR veliké oživení a obnova národního hospodářství. V této době pojem plánového hospodářství dostal jiný smysl, než tomu bylo doposud, ale fakticky se žádné plánování neprovádělo, neboť všechny plány té doby byly jenom na papíře a život bral převahu, méně všechny bolševické předpisy. Počaly fungovati, sice ne zcela oficiálně, trhy, připouštělo se vlastnictví a volná produkce selsko-hospodářských výrobků. Zničená krajina po vojenském komunismu počala oživovati neobyčejně rychle, což znepokojilo kominternu a komunistickou stranu, neboť v době NEPU obrozoval se právě aktivní nepřítel bolševiků, rolnictvo a střední stav. Proto bolševici vzali si za úkol zničit selský stav a střední třídu úplně. Svého úmyslu dosáhli komunisté za dočasného vládce Stalina v době pětiletky, zničivše nejenom rolnictvo, jako zvláštní stav, ale i základ samotné existence SSSR.

Na více než čtyřiceti posledních stránkách své publikace uvádí prof. Prokopovič souhrn a výsledky bolševické pětiletky, posledního snad bolševického experimentu. To je nejzajímavější část publikace, v níž autor na základě bolševických pramenů a bolševickými citáty a číslicemi jasně dokazuje krach bolševické pětiletky. V období pětiletky stal se hospodářský plán osnovou hospodářského života v SSSR, což autor uznává. Plán byl vypracován sovětskými národohospodáři podle pokynů komunistické strany a sovětské vlády. Cílem pětiletky byla industrialisace a militarisace SSSR na účet zničení rolnictva jako stavu, a kolektivisace celé země. V pětiletém plánu základními kroky jeho provedení bylo násilí a přinucení. To byla jedna z příčin neúspěšného výsledku pětiletky. Další příčinou bylo, že neodpovídala potřebám národního hospodářství SSSR. Všechna sovětská plánování neměla ekonomické a statistické osnovy.

Násilné provádění sociálních reforem národního hospodářství mělo negativní výsledky. To vidí již i samotní bolševici. Proto byla tak velká panika mezi bolševiky na XVII. sjezdu. Autor končí svou publikaci těmito slovy: „Výsledky pětiletého plánu rekonstrukce jsou tak smutné, že dokonce i sovětská vláda počala ztrácet víru v komu-

nismus. Plán druhé pětiletky zbudován je již ne na entusiasmu členů komunistické strany, nýbrž na výpočtech technických sil a hmotných prostředků země na základě hospodářských výpočtů. Tím se vysvětluje ta hrozná nálada a smutek, jaký panoval na schůzích Centrálního výkonného komitétu při projednávání kontrolních číslic národního hospodářství na r. 1933. Velká radost dřívějších let změnila se v silnou obavu o osud »plánů« v příštích letech.“ Abychom porozuměli práci prof. Prokopoviče, nutno pozorně pročísti ji s tužkou v ruce. Tato publikace není jenom kritikou komunistického experimentu, je to veřejný akt obžaloby bolševické vlády. Je to neveliká, ale velmi cenná práce, jež by měla býti přeložena do jiných řečí a otevřela tak oči těm, kteří vědomě nebo nevědomě zaslepeni jsou bolševickou reklamou a nevidí smutné bolševické skutečnosti, jež se odehrávají na širých krajích SSSR. Dr. E. K.

LÍSTKOVÝ SLOVNÍK SAMOSPRÁVY. Přisedící zem. výboru v Čechách Frant. Zelenka vydává lístkový slovník samosprávy, v němž jest přehledně a prakticky probírána látka týkající se samosprávných otázek. Každé heslo má svůj lístek, takže jest pohromadě celý materiál, který jest jinak roztroušen v řadě nejrůznějších zákonů a nařízení. První díl obsahuje mimo jiné tato hesla: Obec, místní, spojení a rozlučení obcí, hranice obecní, občané, čestné občanství, domovské právo. II. díl jedná o obecním zastupitelstvu, další o starostovi atd. Slovník hodí se velmi dobře jak pro obecní úřady, tak pro jednotlivce a byl přijat velmi sympaticky všemi zájemci. Na odchylky moravské a slezské samosprávy jest brán příslušný zřetel. Vycházeti bude v dílech po deseti heslech vždy pětkrát do roka. Jeden díl stojí 5 Kč. Dosud vyšlo sedm dílů tohoto slovníku. Objednávky jest možno řídit na adresu: Vydavatelství Zelenkova Slovníku, Praha-Břevnov 535, nebo Brno, Tučkova č. 22. — Dr. M. Bukvář.

BIBLIOGRAFIE.

ČESKÁ.

- BATOVCŮV POLITICKÝ KALENDÁŘ-ALMANACH, roč. XLI., po několikaleté přestávce opět vyšel. Je to nepostradatelná pomůcka jak pro jednotlivce tak i pro úřady a korporace, která má sloužiti široké veřejnosti k praktické potřebě. Jsou zde uvedeny agendy všech státních, zemských i samosprávných úřadů jakož i jim podřízených ústavů a podniků, obchodních komor atd. V kalendáři nalezneme vše, je to skutečný adresář, účelně a přehledně sestavený, kde kromě výše uvedených agend jsou různé porady a pokyny, statistika, divadla, zdravotnictví, vysoké školy, obranné jednoty, všechny státem uznané církve a náboženské společnosti, tělovýchovné korporace atd. Na konci je připojen seznam advokátů a notářů ČSR. Je vidět, že vydavatelstvo nešetřilo ani peněz ani námahy, aby mohlo předložit veřejnosti adresář, který je tak nepostradatelný jako telefonní seznam. — Stran 244. Cena 18 Kč.
- BENEŠ (E.). — Reč o podkarpatorusskoj problemě. V Užgorodě, kom. Orbis 1934. 44 str. 250.
- DOBA bělohorská a Albrecht z Valdštejna. Praha 1934. 206 str.
- DUB (K.). — Umírající Rusko, Slovanstvo a civilisace XX. století. Praha 1934. 201 str. 25—.
- FAFL (Zd.). — Struktura čsl. zahraničního obchodu. V Praze, kom. Řivnáč 1934. 35 str. 6—.
- FUXA (J.). — Cesty a výsledky dopravní politiky čsl. B. m. t. 1934. 7 str.
- HAJŠMAN (J.). — Beneš, státník-člověk. Praha, Melantrich 1934. 76 str. 8—.
- CHÁB (V.). — Andrej Hlinka. V Praze, Vol. myšl. 1934. 204 str. 18—.
- KAPRAS (J.). — Student a politika. Praha 1934. 4 str.
- KNICKERBOCKER (H. R.). — Bude válka v Evropě? M. Ostrava, Kittl 1934. 168 str. 20—.
- KOHN (J.). — Regionalismus jako světový názor a dobové hnutí. B. m. t. 1934. 3 str.